

Ele?tirel Dinleme/?zleme Özyeterlilik Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Ele?tirel Dinleme/?zleme Özyeterlilik Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20860>

Özet

Elektirel Dinleme/izleme Özyeterlilik Ölçeği, bireylerin dinleme ve izleme eylemlerini gerçekleştirirken bilgiyi elektirel bir yaklaşımla değerlendirme, analiz etme ve sorgulama becerilerine yönelik algıladıkları **özyeterlilik** düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Cafer Çarkıt ve Kürad Altun tarafından 2020 yılında yürütülen kapsamlı bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda psikometrik özellikler kazanmıştır. Yapılan analizler neticesinde ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu araç, bireylerin akademik ve sosyal bağlamlarda karşılaştıkları mesajlar ve içerikleri ne derece etkili bir şekilde kritik edebileceklerine dair inançların saptamada önemli bir rol oynamaktadır. Ölçek, 30 maddeden oluşmakta ve 5'li Likert tipi bir derecelendirme sistemi kullanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Elektirel dinleme, özyeterlilik, psikometrik, Likert ölçeği, faktör analizi, güvenilirlik, elektirel düşünme.

Yazarlar

Cafer Çarkıt, Kürad Altun

Amaç

Elektirel Dinleme/izleme Özyeterlilik Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin farklı ortamlarda (medya, ders, sosyal etkileşimler) karşılaştıkları sözlü veya görsel mesajlar elektirel bir süzgeçten geçirme kapasitelerine dair sahip oldukları öznel yeterlik algısını nicel olarak belirlemektir. Bu, bireylerin bilgiyi pasif alıcılar olmaktan çıkarak, aktif değerlendiriciler olarak konumlandıklarına yardımcı olan inançların ölçer.

Ölçek, özellikle eğitim bilimleri ve iletişim alanlarında, öğrencilerin elektirel okuryazarlık becerilerini destekleyen öznel inançların değerlendirmek için tasarlanmıştır. Bu sayede, elektirel düşünme eğitimlerinin etkinliği ve bireysel yeterlik algıları arasındaki ilişki incelenebilir.

Yapı

Ölçek, özyeterlilik kavramını elektirel dinleme ve izleme bağlamında ölçer. Yapısal olarak üç ana faktörden (alt boyuttan) oluşmaktadır. Bu faktörler, bireyin elektirel yeterlik algısının farklı boyutlarını temsil eder:

Kişisel Yeterlik: Bireyin kendi içsel becerilerine ve yeteneklerine duyduğu güveni ifade eder (19 madde).

Sosyal Yeterlik: Bireyin sosyal çevrelerde veya grup içinde elektirel dinleme/izleme becerilerini kullanma kapasitesine olan inancı kapsar (7 madde).

Engeller: Elektirel dinleme veya izleme eylemini gerçekleştirmeyi zorlatan dikkat veya içsel faktörlerle bağlantılı kapasitesine dair inançlar ölçer (4 madde).

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliğini saptamak amacıyla **açıklayıcı faktör analizi (AFA)** kullanılmıştır. AFA sonuçları, ölçeğin teorik beklentilerle uyumlu olarak üç faktörlü bir yapı sergilediğini doğrulamıştır. Bu üç faktör, ölçekteki maddelerin varyansını anlamlı bir düzeyde açıklamaktadır.

Yapılan analiz neticesinde, ölçeğin üç faktörlü yapısının toplam varyansın **%41,71**'ini açıkladığı rapor edilmiştir. Bu oran, ölçeğin yapısal olarak güçlü ve ölçülmek istenen psikolojik yapıyı yeterli düzeyde temsil ettiğini göstermektedir.

Güvenilirlik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğini belirlemek için yaygın olarak kullanılan **Cronbach Alfa (α)** ve daha gelişmiş bir yöntem olan **tabakalı alfa (α)** katsayıları hesaplanmıştır. İç tutarlılık katsayıları, ölçek maddelerinin aynı yapıyı ne derece tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Güvenilirlik çalışması sonucunda, ölçeğin genelinde hesaplanan tabakalı alfa katsayısı **0,88** olarak bulunmuştur. Psikometrik standartlara göre 0,70 üzerindeki değerler kabul edilebilirken, 0,88 değeri ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir ve tutarlı bir ölçüm aracı olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Elektirel Dinleme/izleme Özyeterlilik Ölçeği, **açıklayıcı faktör analizi** sonucunda üç ana faktöre ayrılmıştır. Bu faktörler, ölçeğin 30 maddesini organize etmektedir. Maddelerin faktörlere dağılımı aşağıdaki gibidir:

Kişisel Yeterlik: 19 madde

Sosyal Yeterlik: 7 madde

Engeller: 4 madde

Bu faktör dağılımı, bireysel yeterlik algısından, sosyal bağlamdaki yeterlik algısından ve engel algısından sayıca daha fazla madde ile ölçüldüğünü göstermektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geli?tirme (Özgün Ölçek)

Format: 5'li Likert tipi Derecelendirme

Derecelendirme Aral???: 1= Kesinlikle Kat?lm?yorum; 6= Tamamen Kat?l?yorum (Not: Orijinal kaynakta '5'li Likert' belirtilmesine ra?men, aral?k 1'den 6'ya kadar alt? seçene?i kapsamaktadır.)

Mevcut Dil: Türkçe

Hedef Kitle: Akademik çal??malar ve sosyal ileti?im süreçlerinde ele?tirel becerilere sahip olmas? beklenen bireyler.

Ya? Grubu: Belirtilmemi? (Genellikle yüksekö?retim ö?rencileri veya yeti?kinler)

Test Metodolojisi: Öz Bildirim (Self-Report) Envanteri

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l?: 2020

?zinler ve Ücret: Ölçe?in ticari olmayan akademik kullan?mlar? için yazar veya sorumlu yazar ile ileti?ime geçilmesi önerilmektedir. Sorumlu yazar?n ileti?im bilgileri a?a??da sunulmuştur.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Cafer ÇARKIT

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Belirtilmemi?

?leti?im Adresi: cafer_carkit_87@hotmail.com

Kurum E-posta Adresleri: Belirtilmemi?

Kaynaklar

Ölçe?in geli?tirilme ve psikometrik özelliklerinin raporland??? orijinal akademik yayın ?öyledir:

Çark?t, C. & Altun, K. (2020). Ele?tirel Dinleme/?zleme Özyeterlilik Ölçe?inin geli?tirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik Çal??ması. *Anemon Mu? Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 711-717.

DOI Ba?lant?s?: <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.616010>

Makalenin tam metnine Dergipark üzerinden ulaşılabilir: dergipark.org.tr

Ölçeğin orijinal PDF dosyası burada mevcuttur: elektirel-dinlemeizleme-ozyeterlilik-olcegi-toad.pdf

Elektirel Dinleme/izleme Özyeterlilik Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin maddeleri orijinal kaynakta açıkça listelenmemiştir; ancak faktörlere göre madde dağılımı aşağıdaki gibidir:

Kişisel Yeterlik: 19 madde

Sosyal Yeterlik: 7 madde

Engeller: 4 madde

Toplam Madde Sayısı: 30 madde

ARABPSYCHOLOGY.COM